

Ohjauksen koulutus-
ja tutkimusyksikkö

Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä

ISSN 1796-4717

Jyväskylän yliopisto
Kasvatustieteiden tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos

TIIVISTELMÄ

Aikkila, Mika

Ope-tet. Puustellin koulun opettajien työelämään tutustuminen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Ohjausalan koulutus- ja tutkimusyksikkö, 2007, 26s. Ohjauksen kehittämishankkeita ja käytänteitä.

ISSN 1796-4717

Väestörakenteen muutos ja globalisaatioon vastaaminen edellyttävät työssä käyvien jatko- ja täydennyskoulutuksen kehittämistä. Kehittämishankkeeni, opettajien työelämään tutustuminen, on yksi uusi menetelmä kehittyä työssä. Hanke toteutettiin Pielaveden Puustellin koulussa, kunnan ainoassa 7.-9. luokkien koulussa. Ope-tetissä opettajat vuorollaan vierailevat yhteensä kahdesta neljään päivää jossakin toisen asteen tai korkea-asteen koulussa sekä alaan liittyvässä työpaikassa. Paitsi ajantasaista työelämä- ja jatko-opintotietoutta, opettajat saavat myös hyödyllisiä yhteyksiä ympäröivään yhteiskuntaan.

Kehittämishankkeen taustalla vaikuttaa konstruktivistinen oppimiskäsitys, jonka mukaan oppimaan oppimisen valmiuksien kehittäminen on opettajien keskeinen tehtävä. Taustalla on myös ajatus elinikäisestä oppimisesta opettajien työssä sekä elinikäisen oppimisen opettamisesta oppilaille.

Kehittämishankkeen käynnistymistä tutkin teemahaastattelun avulla. Haastattelin kaikki syksyllä 2006 ope-tetissä olleet neljä opettajaa. Kokemukset ope-tetistä ensimmäiseltä kierrokselta olivat hyvin positiiviset. Mukana olleet opettajat pitivät vierailuja hyvin onnistuneina. Hyötyinä olivat tietojen päivittäminen, verkostojen kehittyminen, vaihtelu arjessa ja omassa työssä jaksamisen edistäminen sekä uusien ideoiden saaminen opetukseen. Ope-tetistä on tarkoitus tehdä joka kevät ja syksy joitakin opettajia vuorollaan koskeva jatkuva toimintamalli, jota kehitetään jatkossakin.

Asiasanat: Konstruktivismi, ohjaus, ope-tet, työelämään tutustuminen, työssäoppiminen.

ABSTRACT

Aikkila, Mika

"Ope-tet". Working life familiarization of teachers of Puustelli school. Jyväskylä: University of Jyväskylä. Department of Teacher Education. Guidance & Counselling Education and Research Unit. 2007, 26 s.
Guidance & Counselling Development Projects and Practices
ISSN 1796-4717

The change of population structure and answering to globalization require the development of postgraduate and continuing education. My development project, familiarizing teachers to work life is a new approach to develop one's work. This project was carried out in the Pielavesi Puustelli school, which is the only school in the region having the classes 7.-9. In "Ope-tet" (teachers familiarizing themselves to work life) the teachers visit in turns from two to four days in some second grade or high-grade school and in some working place in the region. Teachers do not only update their information on working life and educational options but they also develop profitable connections to the surrounding society.

In the background of development project there is a constructivist learning theory. According to this the potential for learning to learn is a very essential task for teachers. The project has a link to the idea of lifelong learning of teachers which enhances their potential to teach lifelong learning also to the students.

I studied the early steps of the development project using semi-structural interviews. I interviewed all four teachers who were participating in the fall 2006 "ope-tet". The experiences of "ope-tet" first round were very positive. The teachers who were participating in it regarded visits as very successful. The benefits were the updating of teachers' knowledge, development of their networks, change of the routines, and encouragement of being able to do one's own work and getting new ideas for instruction. "Ope-tet" will be used as a model to be carried out every spring and fall, and it will be further developed in the future.

Keywords: Constructivism, guidance, familiarizing to work life, work experience, teachers.

SISÄLLYS

Tiivistelmä

Abstract

1	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT.....	5
2	KONSTRUKTIVISMI JA AIKUISOPETUS.....	7
3	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS.....	11
3.1	Kehittämishankkeen tausta, lähtökohdat ja tavoitteet.....	11
3.2	Ope-tet syksyllä 2006.....	12
3.3	Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä.....	13
4	HAASTATTELUN TULOKSET.....	15
4.1	Ope-tetin käytännön järjestelyt.....	15
4.2	Tet-paikka ja paikkojen valinta.....	16
4.3	Ohjaus työpaikalla.....	17
4.4	Ope-tetin hyödyt.....	19
4.5	Ope-tet jatkossa.....	22
5	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	23
	Lähteet.....	25
	Liite 1. Teemahaastattelun teemat.....	26

1 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

Kehittämishankkeeni on Puustellin koulun opettajien työelämään tutustuminen, josta käytän läpi työni lyhennettä ope-tet. Kehittämishanke toteutettiin Pielavedellä Puustellin koulussa, joka on kunnan ainoa 7. – 9. luokkien koulu. Hankkeen toteutus alkoi lukuvuonna 2006-2007.

Suomi ja koko maailma elävät suurten murrosten aikaa. Väestön ikääntyminen erityisesti Euroopassa ja Suomessa sekä globalisaatio kaikkine vaikutuksineen aiheuttavat nyt ja tulevaisuudessa suuria muutoksia aikaisempaan. Tämä muutos näkyy ja sen on näyttävä myös koulumaailmassa. Selviytymiskeinoiksi näihin haasteisiin Suomen johto on määritellyt koulutuksen ja työelämän kehittämisen.

Yhteiskunnassa, joka on muuttumassa tietoyhteiskunnasta oppimisyhteiskunnaksi, työssä oleville järjestetään runsaasti erilaista jatko- ja täydennyskoulutusta. Mutta siirtykö tämä opittu uusi aines työhön? (Rauste-von Wright ym. 2003.) Useissa lähteissä todetaan opettajien perus- ja jatkokoulutuksen tärkeys tänä päivänä. Sen kehittämiseen on jokaisen omasta tulevaisuudestaan kiinnostuneen yhteiskunnan keskitettävä voimavaransa (Rauste-von Wright 1998, Rauste-von Wright ym. 2003). Sekä tutkijat että yhteiskunnalliset päättäjät ovat nostaneet korostuneesti esille elinikäisen oppimisen. Väestörakenteen muutos (nuorten määrän lasku, vanhojen määrän nousu) ja työvoiman vanheneminen asettavat myös omat vaatimuksensa. On huolehdittava aikuisten työssä pysymisestä ja osaamisen kehittämisestä. Ikärakenteen muutoksen myötä jo työelämässä olevat aikuiset käyttävät entistä enemmän koulutuspalveluja ja nuoret taas vähemmän. (Valtioneuvoston selonteko 2001, Valtioneuvoston selonteko 2006, Rauste-von Wright ym. 2003). Siltala nostaa esiin jopa näkemyksen, että peruskoulutus ammattiin menettää merkitystä elinikäisen oppimisen hyväksi (Siltala 2004). Vaaditaan myös, että koulutuksen tulisi pystyä paremmin palvelemaan työelämän tarpeita. Työelämän muuttuessa myös koulutustarpeet muuttuvat. (Kontio 1998.) Ope-tet palvelee pieneltä osaltaan myös tätä lähinnä ammatillisen koulutuksen vaatimusta. Elinikäisen koulutuksen ydinkysymyksiä on myös se, että jatko- ja täydennyskoulutuksessa joudutaan purkamaan aiemmissa koulutusvaiheissa tavoitteellisesti rutiiniksi opetettuja toimintoja. (Rauste-von Wright ym. 2003.) Koulu on muutenkin kovien muospaineiden alla yhteiskunnan kehityksessä. Opettajan rooli muuttuu yhä enemmän ohjaajaksi yksilöiden (oppilaiden) keskittyessä oman uransa suunnitteluun. (Laine 2000)

Opettajan rooli elinikäisessä oppimisessä on kahdenlainen. Toisaalta hänen pitää edistää oppilaiden elinikäisen oppimisen valmiuksia kehittämällä heidän oppimaan oppimisen taitojaan. Opettajankoulutuksen tulisi vahvistaa opettajan roolin ymmärtämistä oppimisen ohjaajana, oppimaan oppimisen valmiuksien antajana ja kasvamisen tukena. Tämä konstruktivistinen oppimiskäsitys asettaa vaatimuksia opettajien koulutuksen kehittämiseen, koulutuksen keskiöön tulisi nousta oppimaan oppimisen valmiuksien oppiminen (Rauste-von Wright 1998). Oppimaan oppimisen taito on tullut hitaasti, mutta selvästi koulutuksen keskeiseksi tavoitteeksi pelkkien tietojen opettamisen rinnalle. Oppimaan oppiminen on elinikäinen prosessi. Maailman nopea muuttuminen ja kehittyminen vaativat oppimaan oppimisen kehittämistä. Oppijan olisi opittava etsimään opittavan kokonaisuuden ydinilmiöt ja esittämään keskeiset kysymykset. Se vaatii myös huomion suuntaamista omiin kognitiivisiin prosesseihin eli metakognitiivista tietoisuutta. Oppimaan oppimisen taidossa itsereflektiivisellä

ajattelulla on merkittävä osuus. (Rauste-von Wright 1998, Rauste-von Wright ym. 2003.)

Toisaalta opettajan tulisi olla muuttuvassa toimintaympäristössään myös itse elinikäinen oppija. Tästä tulee selkeä kytkeä opettajan oman ammattitaidon uudistamiseen, mihin myös ope-tet liittyy. Elinikäisessä oppimisessa pitäisi pyrkiä itseohjatun oppimisen edistämiseen (Tuomisto 1998). Tarkoituksena ei suinkaan ole olettaakaan, että ope-tet tai muut työelämäyhteydet tai muut informaalit tai nonformaalit oppimismuodot korvaisivat formaalit jatkokoulutukset. Kyse on vain yhdestä uudesta mahdollisuudesta ja vaihtoehdosta, joka tukee opettajaa. Jos opettajalta puuttuu uuden oppimisen motivaatio ja sen vaatimat itsereflektiiviset toimintavalmiudet, on mahdollista, että hän soveltaa mekaanisesti samaa rutiininomaista toimintastrategiaa piittaamatta kulloisenkin työtilanteen ehdoista työskennellessään erilaisten yksilöiden ja ryhmien parissa nopeasti muuttuvissa yhteiskunnallisissa tilanteissa. (Rauste-von Wright ym. 2003.)

Kasvatustieteellisistä suuntauksista kokemuksellinen oppimisenäkemyks ja konstruktivistinen oppimisenäkemyks vaikuttavat sopivimmilta kehittämishankettani ajatellen. Kokemuksellisen oppimisenäkemyksen edustajana tulee esiin David Kolb. Suomalaiset Maijaliisa Rauste-von Wright ja Johan von Wright ovat kirjoittaneet monesta lähteestä esiin nousseen teoksen *Oppiminen ja koulutus*, joka tuo esiin konstruktivistisen oppimisenäkemyksen, mutta sivuaa myös kokemuksellista oppimista. Myös Rauste-von Wrightin *Opettaja tienhaarassa* on teos, jossa Rauste-von Wright ”tarjoaa käytännön oppaan konstruktivismia toteuttamaan”. Itselleni kyseinen teos on tarjonnut kaikkein selkeimmän kuvan siitä, mitä konstruktivismi käytännössä tarkoittaa. Aikuiskasvatuksessa taas puhutaan elinikäisestä oppimisesta, oppivasta organisaatiosta ja itseohjautuvasta oppimisesta.

Edellä mainittujen kasvatustieteellisten linjojen lisäksi asiaa voinee tarkastella myös työelämän näkökulmasta. Työn kehittyminen eriytyi 1990-luvulla omaksi alueekseen, joka toteutettiin ydintyön kustannuksella sen sijaan, että uuden oppiminen olisi nähty ydintyön yhtenä puolena (Siltala 2004).

Kuvaan tässä raportissani kehittämishankkeen syntyä, tarkoituksia ja myös toteutusta siltä osin, kun sitä tähän mennessä on ehtinyt tapahtua. Hankkeen päätavoitteena on tutustuttaa peruskoulun yläluokkien opettajat tämän päivän toisen asteen ja korkea-asteen koulutukseen. Toisena keskeisenä tavoitteena on tutustuttaa heidät käytännön työelämään eri aloilla. Kolmantena tavoitteena on luoda ja vahvistaa välttämättömiä verkostoja ympäröivään yhteiskuntaan. Neljäntenä tavoitteena on saada aineenopettajat huomaamaan, kuinka oppilaiden ohjaus kuuluu kaikille opettajille ja antaa samalla siihen lisävalmiuksia. Tarkoituksena on, että hanke jää elämään koulutukseni ja raportin valmistumisen jälkeenkin, että siitä tulee yksi vakiintunut osa koulumme toimintaa. Tämän tavoitteen toteutumista tukee vahvasti rehtorimme samanlainen näkemys asian merkityksestä.

2 KONSTRUKTIVISMI JA AIKUISOPETUS

Konstruktivismi on keskeinen kasvatustieteellinen käsite, joka viittaa erityisesti teoriaan oppimisesta (Rauste-von Wright ym. 2003). Konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen perustuvat myös uudet koulutusjärjestelmää säätelevät lait ja koulujen opetus-suunnitelmat (esim. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004, s. 18, Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2003, s. 14, Rauste-von Wright ym. 2003). Konstruktivistisessa oppimiskäsityksessä lähdetään siitä, että tieto ei siirry opettajalta oppilaalle, vaan oppija konstruoi sen itse. Tämä pätee kaikkeen oppimiseen ihmisen varhaisimmasta lapsuudesta alkaen. Yksilön oma aktiivisuus vaikuttaa oppimiseen, hän valikoi ja tulkitsee informaatiota, jäsentää sitä aiemman tietonsa pohjalta sekä rakentaa kokemustensa ja aiemman opitun välityksellä kuvaa maailmasta ja itsestään tämän maailman osana. Tämä konstruointi- eli oppimisprosessi on sidoksissa siihen tilanteeseen ja kulttuuriin, jossa se tapahtuu. Tehokas oppiminen vaatii, että oppija saa ja voi olla aktiivinen ja että hän kokee toiminnan itsensä kannalta mielekkääksi. Myös oppimisen tilannesidonnaisuus pitää ottaa huomioon, sillä opittu tieto ei automaattisesti siirry toiseen kontekstiin. (Rauste-von Wright 1998, Rauste-von Wright ym. 2003.) Konstruktivismissa on keskeistä tiedon ja taidon yhteen nivominen ymmärtämisen avulla sekä tavoitteen asettaminen ja sen tietoisesti saattaminen. (Rauste-von Wright 1998.) Tämä konstruktivismin yleiskäsitys riittää tässä yhteydessä, en aio lähteä tarkastelemaan ja vertailemaan konstruktivismin lukuisia eri suuntauksia ja painotuksia.

Kokemuksellinen oppimisenäkemys juontaa juurensa jo 1930-luvulta Deweyltä. Oppimisenäkemyksiä kuvastaa sanonta tekemällä oppiminen. Oppiminen etenee konkreettisia kokemuksia ja toimintaa reflektoiden kohti ilmiöiden teoreettista ymmärtämistä ja parempia toimintamalleja. Kokemuksellisessa oppimisenäkemyksessä korostetaan siis paljon konkreettista tekemistä, käytäntöön soveltamista. Oppiminen on myös jatkuva prosessi, joka etenee syklisesti, uutta tietoa opitaan ja sitten taas reflektoidaan. Deweyn ”tekemällä oppimisessa” keskeistä on juuri se, että tieto sovelletaan käytäntöön heti, eikä ensin opetella erikseen tietoja ja taitoja. (Rauste-von Wright ym. 2003.) Viime vuosina on pohdittu laajemmin kokemuksellisuuden merkitystä koulutuksessa ja oppimisessa (Laine 2000). Konstruktivismissa toiminnan tavoitteilla ja vaihtoehdoilla on suurempi merkitys (Rauste-von Wright 1998).

Nykyisin aikuisten odotetaan työssään(kin) orientoituvan nopeaan muutokseen ja samalla jatkuvasti uusimaan taitojaan ja tietojaan. Oppimisen osaaminen on edellytys elinikäiselle työelämässä uudistumiselle. (Rauste-von Wright 1998.) Nämä vaatimukset ovat johtaneet erityisten aikuiskasvatusmuotojen kehittämiseen. (Rauste-von Wright ym. 2003.) Aulis Alanen on määritellyt aikuiskasvatuksen seuraavasti: ”Aikuiskasvatus on organisoitua kasvatustoimintaa, jonka avulla aikuiset voivat normaalimuotoisen kouluopetuksen ulkopuolella toteuttaa tavoitteisesti etenevää oppimista päämääränä sosiaalisten tehtäviensä hallinta ja persoonallisen kehittymisensä jatkuminen.” (Alanen 1987, 14-15) Alasen mukaan ”aikuiskasvatus on perusolemukseltaan itsekasvatusta” jota aikuinen harjoittaa itsenäisenä, aloitteisesti toimivana subjektina. Aikuiskasvatus on kuitenkin organisoitua toimintaa, jonka tietoisena tarkoituksena on edistää aikuisten tavoitteista oppimista. Ei siis kaikkea yhteiskunnallista toimintaa, joissa aikuisoppija tavoitteisesti edeten toteuttaa omia oppimishjelmiaan. (Alanen 1987, 18-19.)

Aikuiskasvatuksen yhteydessä käytetään käsitteitä formaalinen, informaalinen ja nonformaalinen koulutus. Ensinnäkin Alasen mukaan käytetään synonyymeinä

käsitteitä aikuiskasvatus ja aikuiskoulutus (Alanen 1987). Formaalisella koulutuksella tarkoitetaan normaalimuotoista asteittain etenevää kouluopetusta (peruskoulusta yliopistoon). Nonformaali koulutus tai kasvatus taas tarkoittaa kaikkea kasvatusta ja oppimista varten organisoitua toimintaa, joka tapahtuu muodollisen koulujärjestelmän ulkopuolella. (Tuomisto 1998; Vaherva 1998.)

Informaalinen oppiminen tarkoittaa arkipäiväoppimistä. Alasen aikuiskasvatuksen määritelmästä seuraa se, että suuri osa arkipäiväoppimisestä rajautuu perinteisen aikuiskasvatuksen ulkopuolelle. Arkipäiväoppiminen voi tapahtua joko tietoisesti ja huolellisen suunnitelmaan perustuvana tai erilaisena kokemuseräisenä oppimisena, esim. osallistumalla johonkin kehitysprojektiin, verkoston toimintaan, valmennukseen tms. Tällainen toiminta on yleensä hyvin tietoista ja siinä tapahtuva oppiminen tavoitteellista. Suurin osa oppimisesta tapahtuu kuitenkin spontaanisti muiden toimintojen sivutuotteena niin, ettei yksilö itse edes sitä tiedosta. (Tuomisto 1998; Vaherva 1998.) Ihminen oppii jatkuvasti, mutta lähinnä vain sitä, mihin hänen valikoiva tarkkaavaisuutensa kohdistuu. (Rauste-von Wright 1998.) Ope-tetin yhteydessä on kyse pitkälti informaalin oppimisen tietoisesta toiminnasta sekä kokemuseräisen oppimisen hyödyntämisestä. Tosin siihen liittyy myös kouluissa vierailua, mutta vapaatavoitteisesti, ilman mitään tutkintotavoitetta. Työpaikalla vierailtaessa ollaan arkielämän tilanteessa (informaali) mutta eri koulussa tai kouluasteella vierailtaessa on kyse muiden tuottamasta (itse valitusta) oppimistilanteesta, vaikka sen avulla ei tavoitellakaan muodollisia tutkintoja (mikä kuuluisi formaaliin koulutukseen) (esim. Vaherva 1998.) Vahervan mukaan nonformaaliin oppimiseen kuuluu osin formaalille ja osin informaalille oppimiselle kuuluvia tunnusmerkkejä, mistä syystä Vaherva käyttää termejä formaali- ja informaali oppiminen (Vaherva 1998.)

Aikuiskasvatuksessa valtaosa ihmisten oppimisesta on informaalista, kokemuseräistä oppimista (esim. Niemelä 1998, Tuomisto 1998). Tuomisto (1998) puhuu tavoitteellisista oppimisprojekteista osana arkipäiväoppimistä (informaalia oppimista). Tätähän ope-tetkin on. Itseohjattu oppiminen on yhteydessä yksilön jokapäiväisiin ponnistuksiin yrittää ymmärtää ja hallita ajankohtaisia haasteita työssään. Itseohjatussa oppimisessa tarvitaan myös kiinnostusta ja avoimuutta uusia kokemuksia kohtaan. (Tuomisto 1998.) Yhtenä avainkäsitteenä kaikissa aikuiskoulutuksen suuntauksissa on itseohjautuvuus. Myös omien kokemusten reflektoinnin merkitystä korostetaan, olipa kyse kognitiivisesta, hermeneuttisesta, eksistentiaalisesta tai uusmarxilaisesta teoreettisesta viitekehystä. (Rauste-von Wright ym. 2003.)

Arkipäivässä tapahtuva informaali oppiminen on nousemassa yhä tärkeämmäksi. Arjessa tapahtuvat oppimiskokemukset ovat ihmisille usein kaikkein mieleenpainuvimpia, vaikka ne eivät mahdukaan institutionaalsiin raameihin, opetussuunnitelmien osaksi tai todistusten arvosanoihin. (Laine 2000.) Tapio Aittola (1998) puhuu myös arkipäivän oppimisesta. Hän tuo esiin oppimisepisodit oppimisen muotona. Oppiminen liitetään erilaisiin työpaikan ja arkielämän informaalsiin toimintatilanteisiin. Aittola tuo esille erityisiä aikoja ja oppimistilanteeseen liittyviä tapahtumia (episodeja), joissa ihmiset haluavat oppia uusia asioita taitoja tai toimintatapoja. (Aittola 1998.) Tällaisena episodina voi myös ope-tetiä pitää.

Työpaikalla tapahtuvaa oppimista pidetään yhä tärkeämpänä informaalisen oppimisen lähteenä (Aittola 1998). Kokemuseräistä arkipäiväoppimistä on yritetty tuoda takaisin kouluopetukseen erilaisten työ- ja harjoittelujaksojen avulla. Tuomisto korostaakin, että työkokemuksella, työssä tapahtuneella kokemuseräisellä oppimisella, on suuri merkitys ja arvo. Vuoden 1995 Aikuiskoulutustutkimuksessa tiedusteltiin, mikä merkitys erilaisella koulutuksella ja työkokemuksella on työssä hankittujen taitojen

hankinnassa. Keskeisin merkitys oli työkokemuksella, toiseksi tärkeimpänä oli omaehtoinen opiskelu työn yhteydessä eli oppimisprojektit. (Tuomisto 1998.) Aittola puhuu omalla työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta, mutta asian voi laajentaa koskemaan työpaikkavierailuakin. Opettajan ”normaalityössä” ei tapahdu ainakaan tuntien aikana keskusteluja kollegojen kanssa. Välitunneilla ja kokouksissa yms. keskusteluja, kokemusten vaihtamista ja toiselta oppimista tapahtuu kylläkin. Ope-tetin eri työpaikoilla vierailut ovat juuri tätä kokemuksellista oppimista.

Tapio Vaherva (1998) kiinnittää huomiota työhön oppimisympäristönä. Koulutusyhteiskunta-Suomessa ei ole aina muistettu arvostaa työkokemusta ja siihen perustuvaa osaamista. ”Työ tekijäänsä neuvo”. Muodolliselle koulutukselle ja sen myöntämälle todistukselle on annettu ehkä turhankin suuri painoarvo. (Vaherva 1998.)

Vaherva keskittyy työhön oppimisympäristönä ja siellä tapahtuvasta oppimisesta häntä kiinnostaa informaali ja satunnaisoppiminen. Vahervankaan mukaan informaali oppiminen ei korvaa formaalia. Työpaikoilla henkilöstökoulutus on ollut lähinnä formaalia. Kriittikinä on esitetty osallistujien työkokemuksen liian vähäistä huomioon ottamista. Ope-tet on huomattavasti oppijakeskeisempi ja kokemuspohjaisempi lähestymistapa lainatakseni Vahervan käsitteitä. (Vaherva 1998.) Myöskään kyseessä ei ole ”normaali koulutus”, ei ole yhtä ”asiantuntija”kouluttajaa, vaan opettaja menee tavallisten työntekijöiden mukaan katsomaan, millaista ”oikea” työ on.

Vaherva kirjaa kuusi luokkaa työhön integroituvasta oppimisesta. Näistä nostan esiin oppimisen vuorovaikutuksessa muiden kanssa ja oppimisen muita kouluttamalla ja opastamalla. (Vaherva 1998.) Opettajahan on hyvin paljon yksin luokassa, hän ei voi juurikaan tarkkailla toista ja keskustella töistä. Tämä korjautuu osittain ope-tetissä. Siinä on mahdollista tarkkailla asiantuntijaa ja oppia näin nopeasti uusia työtapoja.

Edelleen Vaherva nostaa esille työpaikalla oppimisen vahvan persoonallisen leiman. Työntekijät valitsevat itse informaaliset tapansa oppia (Vaherva 1998). Tässä kehittämishankkeessa se näkyy siinä, että opettajat saavat itse vapaasti valita yritykset ja oppilaitokset, joihin menevät. Toki pyydettyä apuakin saa. Itsenäinen tet-paikkojen valinta toivottavasti lisää myös opettajien motivaatiota oppia tetissä uutta.

Vahervakin nostaa esiin, kuinka suuri osa muodollisesta koulutuksesta ei vastaa työntekijöiden tarpeisiin, kun taas monet informaalisen oppimisen muodot niin tekevät. Itseohjautuvuus, reflektio, tulee olla mukana kokemuksissa, jotta tapahtuu oppimista. Informaalin oppimisen status on kuitenkin yhä alhainen. Informaalia oppimista voi tapahtua myös suunnittelemattomasti, esim. toimimalla sijaisena (Vaherva 1998).

Lehtinen ja Palonen (1998) pohtivat puolestaan, kuinka informaalia asiantuntijuustietoa opitaan. Kun informaalin tiedon välittymistä on tutkittu työelämässä, on löydetty kolme mekanismia, joiden kautta tieto ohjautuu työyhteisön käyttöön. Ensimmäinen on tiedon välittyminen tiettyjen erityistapausten tai spesialiteettien kautta. Työssä vastaantuleva erityistapaus selvitetään ja opitaan sitä kautta. Toiseksi ammattikunnilla on ollut tapa järjestää omaan alaan liittyvän osaamisen ajantasaistaminen ja uuden informaation välittäminen. Tieto päivittyy tässä pienin askelin (aineopettajapäivät, koulutukset, miksei ope-tetkin). Kolmantena informaalia oppimista voidaan myös tietoisesti tavoitella liittämällä se kokonaisuuksiin. Toimintatapaa voisi nimittää kehittämissuunnitelmien toteuttamiseksi ja projektit saattavat kasvaa laajoiksi ja pitkäkestoisiksi. (Lehtinen & Palonen 1998.) Aikuiskoulutuksen tavoitteena tulisi olla formaalisen aikuiskoulutuksen ja informaalisen oppimisen yhteen nivominen, mikä tukisi myös kansalaisten omaa aktiivisuutta. (Aittola 1998.)

Työelämän aikuiskoulutuksessa opittava asia kytkeytyy usein aikaisemmin opittuihin ja ainakin osaksi tuttuihin asioihin. Tällöin kyse on enemmänkin asioiden

syventelystä tai uudeltaisesta hahmotuksesta. Niinpä oppija itse vaikuttaa paljon oppimistilanteen suunnitteluun ja toteutukseen. Myös ohjauksen merkitys on huomattava. (Vaherva 1998.) Kaikki yllä todettu pätee myös ope-tetiin. Opettajat hankkivat itse tet-paikkansa, omien mieltymystensä ja oppiaineidensa pohjalta. Tet-paikkojen hankinnassa oppilaanohjaajan (opon) ja rehtorin omat verkostot ovat myös opettajien apuna, jos opettajat vain niin haluavat. Työpaikan johdon tuki on merkittävä, jotta saadaan aikaan oppiva työympäristö. Sitoutuminen työhön ja oma motivaatio ovat viime kädessä ratkaisevia, oppiiko työpaikalla (Vaherva 1998).

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

3.1 Kehittämishankkeen tausta, lähtökohdat ja tavoitteet

Kehittämishankkeeni käsittelee Puustellin koulun opettajien työelämään tutustumista eli ope-tetiä. Puustellin koululla aloitettiin ope-tet pari vuotta sitten, mutta sen toiminta loppui heti alkuyrityksen jälkeen. Nyt on tarkoitus hioa mallia ja saada se toimimaan käytännössä. Tavoitteena on, että ope-tetistä tulee vakiintunut toimintamalli, joka säilyy ja kehittyy jatkossakin. En ole yksin tässä tavoitteessa, vaan koulun johto, rehtori ennen kaikkea, on myös hyvin vahvasti mukana tukemassa ja mahdollistamassa hanketta. Tuki on näkynyt pitkin kehittämishankkeen toteutusta, kun olemme keskustelleet hankkeesta ja pohjineet, miten sitä kehitettäisiin ja ketkä opettajat lähtisivät ensimmäisenä tetiin. Rehtori on pysynyt palaveriemme johdosta koko ajan perillä siitä, missä vaiheessa hanke on.

Ope-tetin tavoitteet

- 1) Tutustuminen toisen asteen tai korkea-asteen koulutukseen
- 2) Tutustuminen käytännön työelämään koulumaailman ulkopuolella
- 3) Verkostojen kehittäminen
- 4) Ohjauksen aseman vahvistaminen aineenopettajan työssä

* Ope-tet on jatkuva, kehittyvä toimintamalli

Ope-tetin tavoitteena on, että opettajat tutustuvat eri alojen koulutukseen ja työpaikkoihin. Tutustumiskohteen ei ole pakko liittyä suoraan opetettavaan aineeseen, vaikka se niin luontevaa onkin. Työpaikan ja koulukohteen tulisi mielellään olla myös keskenään samaa alaa. Koulu voi olla mikä tahansa toisen asteen tai korkea-asteen oppilaitos. Tavoitteena on, että kun opettaja vierailee jossakin yrityksessä, hän päivittää tietonsa nykyajan työelämän vaatimuksista, millaisia tietoja ja taitoja tarvitaan ja millaisia nykyajan työpaikat ovat konkreettisesti. Työpaikat ovat varmasti muuttuneet hyvinkin paljon vuosikymmenien mittaan (opettajan omista nuoruusvuosien kesätyökokemuksista yms). Myös ammatillinen ja muu peruskoulun jälkeinen koulutus ovat muuttuneet ja niihinkin ope-tetissä tutustutaan. Näin eri aineopettajat pystyvät välittämään tunneillaan ja muutenkin ajantasaista koulutus- ja työelämä tietoa oppilaille. Tällä tavalla toiset opettajat (huomaamattaankin) osallistuvat myös ohjaustyöhön eli tukevat opon työtä. Ja näin vanhentuneeseen tietoon pohjautuva väärä ja mahdollisesti negatiivinenkin tietojen välitys ja asenteisiin vaikuttaminen vähenee. Kehittämishankkeeni tavoitteet voikin tiivistää näihin kahteen pääseikkaan: muiden opettajien saaminen mukaan ohjaukseen ja siihen liittyen ajantasainen työelämä tietous ja käsitys jatkokoulutuksesta sekä koulun ja kaikkien opettajien verkostoituminen eli yhteistyö muihin instansseihin, yrityksiin, talouselämään, toisiin kouluihin jne.

Meidän koulun opettajien työelämään tutustumiseen on otettu mallia Lapinlahdelta (Matin ja Liisan koululta), jossa on pisimpään lähialueella toteutettu ope-tetiä. Mitään varsinaista ohjeistusta Lapinlahdelta ei ole saatu, vaan kyseessä on erilaiset epämuodolliset keskustelut, joissa asiaa on sivuttu.

Käytännön järjestelyt on sovittu ja hyväksytty aina koulutuslautakuntaa myöten jo vuonna 2004 (Pöytäkirja 2004). Rehtorin kanssa pidetyissä palaverissa voitiin todeta, että säännöt ovat hyvät, niitä ei tarvitse lähteä muuttamaan. Ajallisesti ope-tet sijoittuu koulumme 8. ja 9. luokkien tet-jaksoihin. 8. luokkalaiset ovat keväällä toukokuussa viikon omassa tetissä (2 osassa) ja 9. luokkalaiset syyskuussa kaksi viikkoa (2 osassa). Yhden opettajan tet-jakso kestää kahdesta neljään päivää, joista yksi tai kaksi päivää on työpaikalla ja samoin yksi tai kaksi päivää alan oppilaitoksessa. Koulutyön sujumisen takia samanaikaisesti ope-tetissä voi olla 1 tai 2 opettajaa, mieluiten yksi. Oppilaiden tetin takia vapautuvat opettajat hoitavat tet-jaksolla olevan opettajan tunnit, sijaisia palkataan vain erikoistapauksissa. Näin on saatu työnantajankin suostumus tähän järjestelyyn, kun suuria kustannuksia ei synny.

Tetiin osallistuva opettaja saa siis normaalin palkkansa ja lisäksi hänelle korvataan matka- ja ateriakulut virkaehtosopimuksen mukaisesti. Tähän liittyy suositus, että tet-paikka hankittaisiin omasta maakunnasta. Kauemmaskin saa lähteä, mutta tällöin matkakustannusten korvaamisesta sovitaan erikseen. Muista mahdollisista kustannuksista neuvotellaan myös tapauskohtaisesti. Tet-paikat opettajat hankkivat itse, hyödyntäen omia olemassa olevia suhteitaan ja verkostojaan. Verkostojen käyttö ja kehittäminen on sekä koulun että opettajan itsensä etu ja yksi kehittämishankkeesta saatava hyöty.

Puustellin koulu on noin 200 oppilaan ja 20 opettajan muodostama yhteisö. Ope-tetin tarkoituksena on koskettaa kaikkia vakinaisia opettajia. Vaikka aluksi innokkuutta osallistumiseen ei tahtonut löytyäkään, uskon ja toivon, että opettajat vähitellen toteavat ope-tetin hyödyt ja lähtevät siihen innokkasti mukaan. Kun ope-tet vakiinnuttaa asemansa ja käytännöstä tulee rutiinia, uusi mahdollisuus vierailuihin osuu kunkin opettajan kohdalle reilun viiden vuoden välein.

3.2 Ope-tet syksyllä 2006

”Alku aina hankalaa, lopussa kiitos seisoo.” Näin voisi todeta ope-tetin käynnistämisestä. Kun koulun elokuussa käynnistyessä puhuin asiasta ja toivoin vapaaehtoisia tetiin, alku oli hyvin hiljaista. Tämän vuoksi rupesimme rehtorin kanssa ”käännyttämään” niitä opettajia, jotka virkaikänsäkin puolesta olivat varteenotettavia lähtemään ensimmäisinä tetiin. Opettajien näkemykset ope-tetistä alkoivat muuttua myönteisemmiksi 23.8.2006 Nilsiä Tahkolla pidetyn yhteistyöpäivän jälkeen. Koko opettajakuntamme osallistui Savon yrittäjien, Kuopion yliopiston ja Savonia-ammattikorkeakoulun järjestämään ”Yhteistyön aakkosiin”, jossa tuotiin esille koulun ja yritysten yhteistyön kehittämisen tärkeyttä. Yhtenä puheenvuoron pitäjänä oli myös Matin ja Liisan koulun oppilaanohjaaja Raimo Heikkinen, joka kertoi juuri vastaavanlaisesta ope-tetistä heidän kokemanaan. Jo paluumatkalla ensimmäiset halukkaat ilmoittautuivat ope-tetiin ja seuraavan viikon aikana loputkin syksyllä 2006 tetiin osallistuvat löytyivät.

Syksyllä ovat koulumme yhdeksäsluokkalaiset omassa tetissä, eli aikaa ope-tetiin oli neljä viikkoa, mikä tarkoitti neljän opettajan osallistumista. Osallistujat olivat järjestyksessä äidinkielen opettaja, matemaattisten aineiden opettaja, teknisen työ opettaja sekä tekstiilityön opettaja. Koulumme opettajista toinen matemaattisten aineiden opettaja sekä poikien liikunnan ja terveystiedon opettaja olivat olleet ope-tetissä jo 2004-2005. Heidän kokemuksensa tuolloin olivat hyvin myönteiset, minkä he myös auliisti nyt lähteneille ja muillekin kertoivat.

Tetin jälkeen opettaja tekee lyhyen kirjallisen raportin vierailustaan rehtorille ja opolle. Myös epävirallinen, suullinen raportointi pidetään heti seuraavassa mahdollisessa opettajainkokouksessa. Kokemuksista toki kuullaan ja niistä keskustellaan sitten pienemmissäkin porukoissa, normaaleissa kahvipöytäkeskusteluissa ja toivottavasti oppilaatkin saavat joitain terveisiä tetistä. Lisäksi opettajat kertovat erikseen opolle reissustaan.

Nyt tetissä olleet neljä opettajaa hankkivat paikkansa itse käyttäen omia verkostojaan tai muodostamalla niitä. Äidinkielen opettaja oli lukiossa (5.-6.9.) sekä kunnan kirjastossa (11.9.) omat päivänsä. Matemaattisten aineiden opettaja puolestaan oli kaikki kolme päivää (13.-15.9.) Tampereen teknillisessä yliopistossa. Teknisen työn opettaja vieraili pielavetisessä (metsä)koneurakointifirmassa 18.9. ja Kuopiossa Geologisessa tutkimuskeskuksessa 22.9. Tekstiilityön opettaja vieraili Marimekon tehtaalla 25.9. sekä Savonia-ammattikorkeakoulun vaatetuspuolella 28.9. (Kuopion Muotoiluakatemia tekstiilimuotoilun laitos) Kuopiossa. Eli ihan puhtaasti vaatimusten mukaan (yrityksessä ja koulussa) ope-tet ei mennyt, vaan opettajat saivat soveltaa vierailujaan omien halujensa, tavoitteidensa ja tilanteidensa mukaan. Tämä sai myös kiitosta palautteessa ja sen mukaan varmaan jatkamme toimintaa, vaikka lähtökohtana onkin molemmat yhteistyökumppanit.

3.3 Teemahaastattelu aineistonkeruun menetelmänä

Ope-tetin toimivuutta ja liikkeellelähtöä käytännössä tarkastelin teemahaastattelun avulla. Liitteessä 1 on esitetty haastattelun teemat. Teemahaastattelua suunniteltaessa olen perehtynyt Sirkka Hirsjärven ja Helena Hurmeen kirjoittamaan kirjaan ”Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö” vuodelta 2001.

Hirsjärvi & Hurme lähtevät liikkeelle siitä, että haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuoto. Se on joustava menetelmä, jonka avulla saa kerättyä mielipiteitä, tietoa ja käsityksiä, kuten myös vastausten taustalla olevia motiiveja. Sellaisena se sopii erittäin hyvin tähän työhöni. Haastattelu on myös tutkittavalle/haastateltavalle tuttu ja yleensä miellyttävä metodi. Haastattelu on siis keskustelu, jolla on tarkoitus.

Hirsjärvi & Hurme nostavat esiin tutkimuksen eettiset näkökohdat. Näihin eettisiin periaatteisiin kuuluvat informointiin liittyvä suostumus, luottamuksellisuus, seuraukset ja yksityisyys. Näissä kysymyksissä ei syntynyt ongelmia, haastateltavani olivat opettajia ja työtovereitani, jotka saivat riittävän selvityksen haastattelun tarkoituksesta, ja lisäksi antoivat luvan käyttää haastattelun tuloksia raportissa.

Haastattelemisen tutkimuksen osana on vuorovaikutustilanne, jolle ovat Hirsjärven & Hurmeen mukaan ominaisia seuraavat piirteet: 1) haastattelu on ennalta suunniteltu, tavoitteena on, että haastattelija saa tietoa tutkimusongelman kannalta tärkeiltä alueilta, 2) haastattelu on haastattelijan alulle panema ja ohjaama, 3) haastattelija joutuu motivoimaan haastateltavaa sekä ylläpitämään hänen motivaatiotaan, 4) haastattelija tuntee roolinsa ja 5) haastateltavan on voitava luottaa siihen, että annettuja tietoja käsitellään luottamuksellisesti. Yllä esitellyt piirteet ovat ihanne, jota kuitenkin koskaan tuskin täysin saavutetaan. Tilanteessani on joitakin eroja Hirsjärvi & Hurmeen esittelemään tieteelliseen tutkimukseen. Ensinnäkin minulla ei ole varsinaista tutkimusongelmaa, vaan tarkoitus on raportoida ja edelleen kehittää koulumme ope-tetiä. Toiseksi tunnen haastateltavani hyvin. Näin he eivät voi kertoa mitä tahansa, mutta toisaalta heidän vastauksena voivat myös värittyä tiedostettujen ja

tiedostamattomien ennakkokäsitysten mukaan, mitä minä ehkä haluan kuulla jne. Haastattelu oli myös enemmän keskustelun omainen.

Minun valitsemani teemahaastattelu on lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimaastosta. Siitä käytetään myös nimityksiä puolistrukturoitu tai kvalitatiivinen haastattelu. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin, joista keskustellaan. Kun haastattelu etenee tiettyjen keskeisten teemojen varassa (joiden käsittelyjärjestyksellä ei ole väliä), on mahdollista vapautua tutkijan näkökulmasta ja antaa tutkittavien äänen kuulua. Tutkittavien tulkinnat ja heidän asioille antamat merkitykset ovat keskeisiä.

Hirsjärvi & Hurmeen mukaan teemahaastattelu on lähempänä strukturoimatonta kuin strukturoitua haastattelua. Puolistrukturoitu menetelmä se on siksi, että yksi haastattelun osa, haastattelun aihepiirit eli teemat on kaikille sama. Teemahaastattelu ei kuitenkaan ole niin vapaa kuin syvähaastattelu.

Yksi tärkeä kysymys tieteellistä teemahaastattelua suunnitellessa on se, kuinka monta henkilöä olisi haastateltava. Tähän kysymykseen ei kuitenkaan minun tapauksessani tarvitse sen tarkemmin pysähtyä, koska haastattelin kaikki neljä opettajaa, jotka olivat tänä syksynä ope-tetissä. Näin saan toivottavasti riittävästi aineistoa jatkokehittelyä varten, eikä tarvitse tuhlata energiaa haastateltavien valintaan.

Haastattelun tapana käytin tavallisinta tapaa, eli yksilöhaastattelua. Muita mahdollisuuksia olisivat olleet ryhmähaastattelut ja puhelinhaastattelut. Myös käytännön järjestelyt olivat periaatteessa helpot: haastattelut suoritettiin minun työhuoneessani, suhteellisen rauhallisessa tilassa, kun löytyi molemmille (haastattelijalle ja haastateltavalle) sopiva aika, mielellään normaalin työajan sisällä. Haastatteluun varattiin aikaa vähintään yhden oppitunnin verran, ja haastatteluun voitiin palata tarvittaessa useammankin kerran. Jotta haastattelu pysyisi mahdollisimman rentona tilanteena, en myöskään käyttänyt mitään tallennusvälinettä (nauhuri, videokamera) vaan kirjoitin haastateltavien vastaukset suoraan paperille. Tätäkin valintaa edesauttoi samassa työpaikassa työskenteleminen, on mahdollista vaikka kuinka usein varmistaa ja tarkentaa jotain vastausta. Tämäkään ei kuulu tieteellisiin menetelmiin, mutta riittää tässä tapauksessa.

4 HAASTATTELUN TULOKSET

4.1 Ope-tetin käytännön järjestelyt

Syksyllä 2006 ope-tetissä olleet neljä Puustellin koulun opettajaa suostuivat kaikki haastatteluun. Ensimmäinen haastattelu teema koski käytännön järjestelyjä ja tet-paikan hankintaa. Teemaan liittyen kyselin opettajilta, missä he olivat tetissä, miten he saivat paikan järjestymään ja kuinka matkat ja majoitukset järjestyivät. Ensimmäisen haastattelukerran jälkeen jututin opettajia vielä uudestaan tähän teemaan liittyen. Tiedustelin heiltä vielä, kuinka he järjestivät ne tunnit, jotka jäivät pitämättä tetin aikana.

1) Käytännön järjestelyt

- vapaaehtoisuus ajan ja paikan suhteen
- koulu ja/vai yritys
- Pielavedellä vai muualla
- kuinka monta päivää (2-4)
- opettajat hoitivat itse paikan hankkimisen

Opettajien tet-paikat vaihtelivat sekä maantieteellisesti että oppilaitos-yritys – tasolla. Ensimmäisenä tetissä ollut äidinkielen opettaja pysyi Pielavedellä ja vieraili lukiossa (oppilaitos) sekä kirjastossa (yritys). Hän valitsi tet-paikat läheltä osin juuri siksi, että pystyisi pitämään tuntinsa pääasiassa itse. Joitakin sijaistunteja tuli, ja ne hoituivat oppilaiden tetin takia vapautuneilla opettajilla. Sijaisille hän teki mahdollisimman helpon ohjelman molemmin puolin, eli lähinnä ainekirjoituksen valvontaa.

Toisena tetiin lähti matemaattisten aineiden opettaja. Hän lähti 320 kilometrin päähän Tampereen teknilliseen yliopistoon (TTY), jossa oli kolme päivää. Oppituntien järjestelyn hän sanoi hoitaneensa normaalin rutiinin mukaan, kuten jos olisi ollut muutenkin poissa. Hän tarkisti jokaiselle ryhmälle missä kohti oltiin menossa ja laittoi paperille sivut, mitä pitää seuraavalla tunnilla tehdä. Muuten hän ei tunteja sijaisille valmistellut. Sijaiset sitten hoiti rehtori tetin takia vapautuneista, niistä opettajan ei tarvinnut itse huolehtia.

Kolmantena tetissä oli teknisen työn opettaja, joka oli päivän Pielavedellä yrityksessä (Metsäkuljetus Hyvärinen) ja toisen päivän Kuopiossa Geologian tutkimuskeskuksessa (GTK), myös yrityksessä. Hän hoiti sijaisen itse ja teki sijaiselle ohjeet, mitä tunneilla tehdään. Syynä tähän on hänen aineensa ja siitä johtuvat työsuojelulliset syyt. Sijaisena ei voi olla kuka tahansa, esimerkiksi kukaan koulun muista opettajista ei käy. Teknisen työn opettaja on löytänyt paikkakunnalta hyvän sijaisen, joka hoitaa tunnit aina, kun joutaa. Nyt muutaman vuoden yhteistyön jälkeen sijaistunnit hoituvat jo hyvin lyhyillä ja yleisillä ohjeilla.

Neljäntenä tetteläisenä oli tekstiilityön opettaja. Ensimmäinen tet-päivä hänellä meni yrityksessä (Marimekon tehdas, Sulkava) ja toinen päivä oppilaitoksessa (Savonia-ammattikorkeakoulu, Kuopio). Hän sanoi tuntien valmistelun tuottaneen hieman lisätyötä, ei kuitenkaan mitenkään ylivoimaisesti. Tekstiilityön opettaja teki 7.-

luokkalaisille ohjemonisteen, mutta sijaiset eivät sitä huomanneet. 8.- luokkalaisille hän kertoi itse edellisellä viikolla poissaolostaan ja käski jatkaa töitä sen minkä pystyisivät. Ohjeita hän ei alkanut kirjoittamaan, koska oppilailla oli niin erilaisia töitä ja niin eri vaiheissa, että olisi joutunut kirjoittamaan joka oppilaasta erikseen. Sijaisten hankkimisesta ei opettajalle ollut vaivaa, rehtori hoiti ne vapaista opettajista.

Opettajien tet-paikat järjestyivät pääasiassa puhelimen ja sähköpostin avulla, ja jokaisessa paikassa, mihin yhteyttä otettiin, opettajat otettiin ilomielin vastaan. Eräs opettaja sanoi hankkineensa paikkansa puolittutujen avulla. Kaikki tetissä olleet hankkivat tet-paikkansa itse, ilman esimerkiksi opon apua. Sen verran pääsin auttamaan paikkojen hankkimisessa, että annoin työhuoneeni käyttöön rauhalliseksi soittopaikaksi.

4.2 Tet-paikka ja paikkojen valinta

Toinen haastatteluteema koski tet-paikkaa ja ympäristöä, miksi opettajat valitsivat juuri sen/ne paikat.

2) Motiivit tet-paikan valintaan

- sopiva sijainti
- liittyi opetettavaan aineeseen
- mielenkiinto
- oppimisen halu
- hyödyllisten verkostojen rakentaminen

Äidinkielen opettaja halusi, että tet-paikat sijaitsivat lähellä sekä liittyivät opetettavaan aineeseen. Hän halusi luoda suhteita paikalliseen kirjastoon ja oppia käyttämään sitä ja sen tietokantoja. Lukiovierailun taustalla oli myös halu nähdä, mitä asioita lukiossa nyt opetetaan ja miten entiset oppilaat pärjäävät lukiossa peruskoulun jälkeen. Samalla tuli tavallaan tarkistettua, oliko oma opetus ollut peruskoulun puolella ”oikeanlaista”.

”Halusin nähdä lukion opetusta lähinnä siksi, että osaisin paremmin jäsentää, mitä oppilaat osaavat siirryttyään lukioon suhteutettuna siihen, mitä heiltä vaaditaan.”

Matemaattisten aineiden opettaja valitsi Tampereen teknillisen yliopiston ihan mielenkiinnon vuoksi. Aluksi häntä mietitytti kyseisen oppilaitoksen valinta, koska oma tytär opiskelee siellä. Minä ja rehtori kannatimme vahvasti TTY:n valitsemista tet-paikaksi, ”sisäpiiriläisestä” olisi vain hyötyä ja yöpymisongelmakin olisi samalla ratkaistu. Opettaja muisteli, kuinka omana aikana oppilaanohjausta ei ollut lukiossa lainkaan, toisin kuin nyt. Hän halusi nähdä siivun siitä, mitä on olla opiskelijana teknillisessä yliopistossa, ja totesi, että omat matematiikan taidot riittäisivät opiskeluun. Opettaja tunnusti, että hänellä elää pieni unelma diplomi-insinöörin urasta tai tutkinnosta, nykyiset opinnot hyväksyttäisiin tekniikan kandidaatiksi asti, ja siitä pitäisi jatkaa sitten. Tet-paikasta hän vielä mainitsi suurena positiivisena asiana, kuinka yliopiston rakennukset sijaitsevat vierä vieressä, opiskelijoilla on helppo kulkea luennolta ja rakennuksesta toiseen. Myös alan työpaikkoja ja yrityksiä on ihan vieressä.

Teknisen työn opettaja valitsi paikallisen yrityksen oman mielenkiintonsa vuoksi, hän tiesi siitä jo jotain, tunsu yhden yrittäjistä. GTK:n hän valitsi taas siksi, että ei tiennyt sen toiminnasta oikein mitään aikaisemmin ja ajatteli, että nyt on hyvä tilaisuus päästä vähän kurkistamaan sinnekin.

Tekstiilityön opettaja taas valitsi tet-kohteensa nimenomaan omaan aineeseensa ja alaansa liittyen. Hän halusi nähdä, millaista alan teollisuudessa työ on tänä päivänä, ja myös kuinka alaa opetetaan ylemmällä asteella. Myös yrityksen ja koulun sijainnilla oli merkitystä, molemmat olivat omalla autolla helposti saavutettavissa.

4.3 Ohjaus työpaikalla

Kolmas haastatteluteema koski ohjausta työpaikalla. Kyselin opettajilta vastuuhenkilöstä, perehdyttämisestä ja myös siitä, miten hän koki oman roolinsa, samaistuiko tettiäisen (oppilaan) rooliin.

3) Ohjaus työpaikalla

- selkeä vastuuhenkilö, joka ohjasi ja perehdytti
- riippuen paikasta pääsi tekemään jotain tai sitten ihan tettiäisenä

Äidinkielen opettajan otti kirjastossa vastaan työvuorossa ollut kirjastovirkailija, joka oli esitellyt työtään, kierrättänyt rakennuksessa sekä näyttänyt, kuinka eri aineistot lajitellaan tietokoneelle tietoverkkoon. Tettiäisen rooliin opettaja oli samaistunut sikäli, että sanoi kokeneensa pientä orpouden tunnetta, ikään kuin olisi väärässä tai vähintäänkin oudossa paikassa. Hän oli kotiutunut tilanteeseen kuitenkin vähitellen. Orpouden tunne syntyi lähinnä siitä, kun ei osannut eikä voinut oikein tehdä mitään. Lukiolla perehdyttäjänä oli tietysti lukion äidinkielen opettaja. Mitään yleistä lukio-opintojen tai lukion perehdyttämistä ei ollut ollut, vaan kyseessä oli vain äidinkielen tunneilla vierailua.

”Kirjastovierailuni aikana minulle näytettiin kirjastovirkailijan työpäivän eri osia. Ymmärryksenä työn vaativuudesta parani selvästi.”

”Kielenhuollon osalta olin yllättyneet, miten paljon sanoisinko alkeellisia virheitä vielä abiturientitkin tekevät.”

Matemaattisten aineiden opettajan vierailulla Tampereella oli selkeä vastuuhenkilö, koulutusohjelmien suunnittelijana toimiva diplomi-insinööri. Opettaja oli perehtynyt kohteeseensa jo itsenäisesti etukäteen sen, minkä oli voinut, internetin ja kyseisessä yliopistossa opiskelevan tyttärensä avulla. Koulutussuunnittelijan kanssa oli ensimmäisenä tet-päivänä pitkä ja antoisa palaveri, jossa oli keskusteltu ja selvitetty teknillisen yliopiston (kaikki) koulutusohjelmat ja opintosuunnitelmat ja opinto-ohjelmien rakentaminen eri koulutusohjelmissa. Samalla oli ehditty keskustella myös peruskoulun ja lukion opetuksesta. Kyseinen vastuuhenkilö olisi suunnitellut opettajamme ohjelman koko kolmen päivän ajaksi mielenkiinnon mukaan, mutta hän (meidän opettaja) halusi toimia siltä osin itsenäisesti, kulkea niillä luennoilla, jotka

kulloinkin kiinnostivat. Koulutussuunnittelija olisi järjestänyt myös tapaamisia haluttujen henkilöiden kanssa, mutta aika ei ollut riittänyt tarjouksen hyödyntämiseen.

”Koulutussuunnittelija, DI NN toimi vastuuhenkilönä. Hän olisi suunnitellut minullekin koko kolmen päivän ohjelman minun mielenkiinnon mukaan..”

”NN selvitti koko TTY:n opintosuunnitelmat ja opinto-ohjelmien rakentamisen eri koulutusohjelmissa.”

Teknisen työn opettajalla oli nimetty vastuuhenkilö molemmissa yrityksissä. Pielavedellä kohteena oli (metsä)kuljetusfirma, joka on Pielaveden suurin yksityinen yritys 20 työntekijällä. Vastuuhenkilönä toimi yksi yrityksen osakkaista, jonka mukana opettaja oli koko pitkän työpäivän aamusta iltamyöhään. GTK:lla oli myös nimetty yhdyshenkilö, geologi, joka oli kierrättänyt opettajaa yrityksen tiloissa ja esitellyt yritystä ja sen toimintaa. GTK:lla opettaja oli päässyt tettiäisen rooliin, siellä hän ei ollut päässyt töihin vaan oli pitänyt tyytyä vain seuraamaan sivusta.

”Aamupäivän tutustuin NN:n vetämän yrityksen toimintaan tunnuslukujen valossa. Päivän aikana oli mahdollisuus tutustua puunkorjuuseen myös paikan päällä. Pääsin seuraamaan käytännön työtä monitoimikoneesta ja ajokoneesta käsin. Iltapäivä ja ilta siirrettiin koneita lavetilla valmiiksi seuraavan päivän työmaille.”

Tekstiilityön opettaja vieraili ensin Marimekolla. Siellä oli perehdyttäjänä työnjohtaja, joka oli aluksi kertonut yrityksestä ja tehtaasta sekä kierrättänyt tehdassalissa. Siellä opettaja oli kuin kuka tahansa tettiäinen (lähes ainakin), joita paikalliselta yläasteelta säännöllisesti käy. Erona oli se, että hän alaa osaavana pääsi myös kokeilemaan useita työvaiheita. Opettaja oli kysellyt tehtaan rekrytoinnista, josta selvisi, että Marimekko ottaa uudet työntekijät oppisopimuksella töihin ja kouluttaa paikan päällä. Perehdytyksen ja tehtaassa kiertämisen jälkeen opettajalle näytettiin koneita ja annettiin töitä ja aina välillä työnjohtaja teki omia töitään.

”Aluksi keskustelin NN:n kanssa yleisesti tehtaasta ja sen toiminnasta. Hän myös kierrätti minua tehdassalissa ja sain ensimmäisen silmäyksen työpaikkaan. Tämän jälkeen sain tarkkailla miten laukut leikataan koneellisesti suurella leikkuupöydällä. Kangaskerroksia saattaa olla päällekkäin jopa 50!”

”Pitkään en ehtinyt kankaan leikkaamista ihmetellä, koska minun seuraava tehtäväni oli leikata terenauhoja kahteen laukkuun, joista ne puuttuivat. Siis jonkun ostajan laukusta löytyy minun leikkaamiani osia. Kyseisenä päivänä työn alla oli Ristomatti Ratian suunnittelema Olkalaukku.”

”Seuraavaksi pääsin silittämään olkalaukun pohjakappaleita, harjoittelin teollisuuskoneella ompelua ja sain ommella teollisuussumurilla...Kokeilin myös Olkalaukun siistimistä, langanpätkien katkaisemista sekä kääntämistä.”

”..Työskentelyni kulki aivan samassa aikataulussa, kuin oikeilla työntekijöillä. Kävin 10 minuutin puuro- ja kahvitauoilla sekä jumppasin 10 minuuttia ihan niin kuin muutkin.”

Toisena vierailukohteena tekstiilityön opettajalla oli Kuopion muotoiluakatemian Tekstiilimuotoilun laitos (Savonia-amk). Päivän ohjelma oli suunniteltu ja lähetetty etukäteen tiedoksi. Päivä alkoi laitoksen esittelyllä ja perehdyttämällä, jonka suoritti yliopettaja. Loppupäivä poikkesi suunnitellusta parin yllättävän sairaustapauksen takia. Tarkoituksena oli ollut, että ensimmäisen esittelyn jälkeen materiaalikirjaston hoitaja olisi jatkanut esittelyä ja sitten olisi ollut vuorossa tutustuminen tekstiilisuunnittelun opetukseen parin oppitunnin ajan. Sekä kirjastonhoitaja että aamupäivän tuntien pitäjä

olivat sairastuneet, joten ne jäivät toteutumatta. Iltapäivällä kuitenkin toteutuivat yliopettajan esitys tekstiilimuotoilun laitoksen opetuksesta (mitä opetetaan, miten opetetaan) sekä erityismaininnan opettajaltamme ansainnut tutustuminen erityistekniikoiden työpajaan. Etukäteen mielenkiintoisimmalta tuntuneen suunnittelun opetukseen tutustumisen estyminen harmitti hieman, ja muutenkin muotoiluakatemiaan olisi pitänyt ehkä tutustua pitemmän aikaa, vaikkapa kaksi päivää.

”Sain tietoa muotoiluakatemiaan opetussuunnitelmasta ja erityisesti tekstiilimuotoilun laitoksesta. Kuopion Muotoiluakatemia on osa Savonia-ammattikorkeakoulua. Osittain sen toimintaa rahoittaa myös rouvasväen yhdistys, joka omistaa koulun rakennukset.”

4.4 Ope-tetin hyödyt

Neljäntenä teemana oli oma oppiminen tetissä. Tämä teema käsittelee kunkin opettajan kannalta tetin tärkeintä antia, sitä, minkä takia ope-tet kannattaa (tai ei kannata) järjestää. Tässä yhteydessä kyselin myös, miltä toisenlainen työyhteisö tuntui ja miltä tetin jälkeen tuntui palata takaisin omaan työhön, auttoiko ope-tet esim. työssä jaksamisessa. Kyselin myös, herättikö ope-tet opettajia ajattelemaan itseäänkin aineenopettajana myös ohjaajana täällä koulussa, kuten uudet opsit edellyttävät. Viides teema käsitteli sitä, mitä hyötyä tetistä on opettajan omalle työlle ja mitä tai miten oppilaat tulevat hyötymään siitä, syntyikö yhteistyökuvioita tai suunnitelmia. Tässä yhteydessä puhuttiin myös siitä, miten tet auttaa mahdollisesti jaksamaan omassa työssä. Näiden teemojen jutut menivät osittain päällekkäin, joten puran ne seuraavaksi yhdessä.

4) Oppiminen tetissä ja tetin hyödyt

- verkostoja, joiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä oppilaatkin hyötyvät
- oman työn hyvät puolet ja merkityksellisyys kirkastui
- vaihtelua, auttaa jaksamiseen
- uusia ideoita opetukseen
- ohjaukseen: näki minkälaista toisenlainen työ on, ja mikä merkitys opiskelulla ja ammatinvalinnalla on

Äidinkielen opettaja koki toisenlaisen työn (kirjastossa) outona itselle. Työ kirjastossa oli paljolti itsenäistä työskentelyä tietokoneen ääressä, luettolointia ym. Myös käsitys kirjastovirkailijan työn vaativuudesta parani selvästi. Hän koki kuitenkin saaneensa virikkeitä tetistä. Oppilaat tulevat hyötymään tetistä lisääntyvänä yhteistyönä kunnan kirjaston kanssa. Kirjastovierailut ja kirjaston tietokantojen ja netin käytön kouluttamisesta oli sovittu tetissä. Lukio-vierailunsa opettaja koki myös myönteisenä ja hyödyllisenä. Vierailun avulla tiedostaa portaan, mikä on yläasteen ja lukion välillä, mutta siellä näki myös sen, että oma oppimisen edistymisen arviointi on täällä ollut linjassa.

”Opetus (lukiossa) oli mielestäni vapaampaa kuin yläkoulussa...Sovellan saamaani kokemusta tilanteen vaatimalla tavalla.”

”Suurin hyöty vierailuistani oli mielestäni siinä, että sai luotua suhteita ja suunniteltua koulumme ja kirjaston välistä yhteistyötä.”

Matemaattisten aineiden opettaja muisteli omasta tetistään, kuinka opettajakunta oli tasoltaan laidasta laitaan TTY:ssä. Alku tetissä meni opiskelijan roolissa, sitten näkökulma siirtyi opettajan rooliin. Tässä roolissa hän vertasi omaa työtänsä yliopiston opettajien työhön, ja suurena positiivisena huomiona totesi olevansa onnellinen omasta työstään. Opetuspuolesta tuli myös sellainen huomio, että peruskoulun opetuksella on merkitystä ja omalla työllä jatkuvuutta yliopistossa. Esimerkkinä tästä hän mainitsi insinöörifysiikan luennon työn ja energian välisestä yhteydestä. Tätä jatkuvuutta ei tule kaikissa aiheissa ammatillisen koulutuksen puolella, minkä johdosta tet-paikan valinta oli oikea.

”Itsellä on 16 oppilasta fysiikan ryhmässä, kun taas siellä 200 pölisevää opiskelijaa, ei mikrofonia (ääni ei kuulu) eikä voi edes käskää pölisijöitä olemaan hiljaa.”

”Mukava, kun vaikeassa aineessa näkee, että tekee arvokasta työtä, näkee, että tarvitsevat jatkossa korkealla tasolla.”

Ope-tetin hyödyksi opettaja koki näkökulman laajennuksen työhön, hän oli tutustunut aikaisemmin vain ammatilliseen koulutukseen oman työnsä ohella. Nyt TTY:llä näki, että osa tosiaan jatkaa korkeammalle tasolle. Samalla näki sen, mitä heiltä vaaditaan ja mitä olisi hyvä osata. Vierailun yhteydessä opettaja sai kuulla myös Pirkanmaan tavasta, jossa TTY tekee yhteistyötä alueen matematiikan, fysiikan ja kemian opettajien sekä opojen kanssa. Tetin yhtenä positiivisena seikkana hän mainitsi vielä, että tapaamiset TTY:llä olisivat järjestyneet kenen kanssa tahansa. Matemaattisten aineiden opettaja oli erityisen innostunut tetistä, vaikka ennakkokäsitys olikin ollut vallan toinen. Tämä innostus tuli esiin paitsi haastattelussa, myös moneen kertaan vielä myöhemminkin, aina kun keskustelu jotenkin sivuaa aihetta. Hänestä on tullut yksi ope-tetin innokkaimpia kannattajia ja tukijoita.

Teknisen työn opettaja kuvasi tet-paikkojaan hyvin toisistaan poikkeaviksi. Metsäkuljetusfirma oli ”äijäporukka” ja GTK taas kuin kirjasto. Oma työyhteisö tuntuu molempia paljon kiireisemmältä. GTK:ssa taas ”tutkijoiden huoneista kuului vain vaimeaa tietokonenäppäimistön räpinää ja ajoittaista puhelinten sointia”. Käsitys itsestä ohjaajana ei sinällään muuttunut. Ehkä pientä vahvistusta siihen tuli sen suhteen, että jo nyt metsäkoneala ja Ponsse ovat suosittuja kohteita ja tavoitteita niiden oppilaiden joukossa, joita opettaa ja niistä osaa nyt kertoa vähän enemmän.

Hyötynä teknisen työn opettaja piti ensinnäkin sitä, että tet oli mukavaa vaihtelua, on hyvä nähdä muitakin työpaikkoja. Vierailujen yhteydessä näkee mikä omassa työssä on parempaa ja missä on kehittämistä. Jos on vain omassa työssä, siihen sokeutuu. Opettaja kokee, että kouluyhteisössäkkin on omat ongelmansa, kuten muissakin työyhteisöissä. Niiden tiedostaminen ja käsitteleminen voi olla jopa helpompaa, kun on kokemusta muistakin työpaikoista. Yhteistyösuunnitelmista hänellä tuli pientä puhetta paikallisen yrittäjän kanssa, tet-vierailu oli lähinnä päänavaus ja nyt odotellaan yrittäjän reagoitua.

”Päivä oli kaikin puolin mielenkiintoinen. Tunsin itseni tervetulleeksi vieraaksi ja päivää oli etukäteen suunniteltu. Vaikka yrityssectorilla ja itse yrittäjällä työpäivät säännönmukaisesti venyvät hyvinkin pitkiksi, työtahti sinänsä on aika leppoisaa verrattuna kouluun. Yksi päivä ei kuitenkaan kerro välttämättä koko totuutta.”

Tekstiilityön opettaja oppi tetissä, ettei sopisi tehdastyöhön, jossa ei ole sosiaalista kanssakäymistä muiden kanssa eikä juuri juttelua. Työtahti Marimekon tehtaalla oli kova, ja vaikka oma työ on rankkaa, se on sitä ihan eri tavalla. Marimekolla työ on fyysisesti rankkaa, mistä seuraa erilaisia vaivoja, vaikka jumppataukojaikin oli. Ilmapiiiri tehtaalla vaikutti kuitenkin ihan kivalta.

”Ensimmäiseksi minulle jäi tehtaasta mieleen se, että työskentelyn aikana ei keskusteltu työkavereiden kanssa. Työtahti on kova ja palkka saadaan urakan mukaan... Totesin myös sen, että olen tyytyväinen omassa työssäni siihen, ettei työtäni ole kelloitettu sekuntien tarkkuudella ja voin keskustella ja kommunikoida työskentelyn aikana.”

Muotoiluakatemia tuntui työyhteisönä toimivalta, se oli pieni, vain viiden hengen kokoinen. Työskentely siellä oli myös hyvin lähellä tekstiilityön opettajan omaa työtä, ainoastaan opiskelijat ovat jo aikuisia ja työt laajempia ja monimutkaisempia. Tekniikat sen sijaan olivat pitkälti samat kuin koulussakin.

Tetistä tekstiilityön opettaja koki hyötывänsä monelta kantilta. Siitä sai paljon uusia ideoita. Tehdasvierailulla hän pääsi myös kokeilemaan teollisuuskoneita ja huomasi, ettei niitä olekaan hirveän vaikea käyttää. Edelleen hänellä vahvistui myös käsitys, että on hyvä, kun on opiskellut eteenpäin elämässään, eikä ole mennyt ”suoraan työhön”. Ammattikorkeakoulusta opettaja sai monia ideoita ja siellä hän huomasi myös sen, että oma koulutus ja osaaminen ovat korkeaa tasoa.

”Olen omien opiskelujeni aikana saanut aika monipuolisen koulutuksen tekstiilien tekemisestä ja erityisesti Taidelukiossa opiskeleminen on tuonut minulle osaamista moista sellaisista tekniikoistakin, joita emme yliopiston opiskelussa ehtineet käydä kovin monipuolisesti läpi.”

Oppilaat tulevat hyötymään tekstiilityön tunneilla tetistä. Ensinnäkin opettaja sanoi kertoneensa oppilaille laukkutehtaasta ja siellä työskentelystä, ettei se ole hirveän hauska tapa ansaita leipä, vaan aika työlästä. Eli ohjaustapa hyvinkin! Edelleen oppilaat tulevat hyötymään ainakin joistakin tekniikoista, hän aikoo kokeilla tulevilla tunneillaan jotain uutta ja erikoista. Kokonaisuutena tetin vaikutuksesta myös arvostus suomalaista työtä kohtaan nousi entisestään. Ammatilliseen verkostoitumiseen hän sai vihjeen ammattikorkeakoulun yliopettajalta, joka oli maininnut, että Kuopion seudun tekstiilityön opettajat olisivat yleisemminkin tervetulleita tutustumaan heidän opetukseensa. Nyt mitään tällaista yhteistyötä ei vielä ole. Vaikeutena on tietysti se, että kummallakin osapuolella on opetus samaan aikaan. Silloin tällainen ope-tet tulee kuin tilauksesta apuun. Marimekon laukkutehtaalla oli ilmaistu myös kiinnostusta laajempaankin yhteistyöhön myös paikkakunnan koulujen kanssa.

”Olen todella tyytyväinen siitä, että olen opiskellut aikanani pitemmälle, enkä mennyt suoraan työhön. Tätä asiaa aion kertoa myös oppilailleni. Opin myös arvostamaan enemmän suomalaista työtä. Siinä tarvitaan rautaista ammattitaitoa, että vetoketjut, taskut, lokerot ja merkit ovat laukussa oikeilla paikoillaan.”

Palavereissamme rehtorin kanssa myös rehtori on tuonut jatkuvasti esille pitävänsä ope-tetiä hyvin hyödyllisenä ja tarpeellisenä. Siitä aiheutuvat lisätyöt, kuten tetiin lähteneen opettajan tuntien järjestelyt, jäävät huomattavasti hyötyjä pienemmiksi. Rehtorin mukaan on hyvä, että opettajat käyvät katsomassa, mitä ja miten toisissa oppilaitoksissa tai yrityksissä tehdään. Samalla tulee myös yhteyksiä, joista on hyötyä

myöhemminkin. Myös rehtori oli huomannut, kuinka ope-tetiin osallistuneet olivat kokeneet vierailunsa positiivisesti, paljon ennakko-odotuksiakin myönteisemmin.

4.5 Ope-tet jatkoissa

Lopuksi jututin vielä tetissä olleita hankkeen jatkosta, kokevatko he ope-tetin tarpeelliseksi sekä mitä kehittäviäideoita olisi tullut mieleen.

5) Jatkokehittelyä

- vapaaehtoisuus, räätälöintimahdollisuus paikan ja keston suhteen
- pelisääntöjen oltava selkeät

Äidinkielen opettaja korosti vapaaehtoisuutta, ketään ei saisi pakottaa tetiin, ja jokaisen elämäntilanne, kuten lapset, pitäisi ottaa huomioon. Kun paikan saa valita itse niin, että voi pitää tunnit itse eikä tarvitse valmistella niitä sijaiselle, hän on valmis osallistumaan uudelleenkin. Paikkoina voisivat olla jälleen lukio sekä paikallislehti. Matemaattisten aineiden opettaja piti tetiä yksiselitteisesti tarpeellisena ja hyvänä. Paikkojen järjestäminen erityisesti yrityksiin on kuitenkin ”kova homma”. Siihen voisi saada apua vaikka opolta. Teknisten töiden opettaja piti myös ope-tetin jatkamista tarpeellisena, hän on valmis lähtemään itse aina kun pääsee. Pelisääntöjä voisi hänen mukaansa ehkä hieman selventää. Tekstiilityön opettaja piti myös tetiä hyvänä. Ope-tet avaa ovia ja näkökulmia sekä avartaa omia näkemyksiä maailmasta ylipäätään. Kehitysehdotuksena hän esitti, että tet voisi olla vapaaehtoista ja oman mielenkiinnon mukaan pitäisi saada valinta, meneekö yritykseen vai oppilaitokseen. Hänen mukaansa joku voi haluta viettää jommassakummassa paikassa yksistään pitemmän aikaa. Yleiskokemuksena tetistään hän totesi, että se oli yllättävän väsyttävää, kun rutiini sellaiseen puuttuu. Omalta kohdalta yritysmaailma ei ole tuttua, minkä vuoksi hän oli siitä tällä kertaa enemmän kiinnostunut ja keskittyi siihen enemmän. Ammattikorkeakoulu-tutustumisesta hän totesi, että häntä jäi harmittamaan, kun ei nähnyt suunniteltua opetusta, joka olisi kiinnostanut eniten.

”Mielestäni vierailuni molempiin laitoksiin oli myönteinen kokemus.”

”Vapaaehtoisuuden pohjalta, esimerkiksi elämäntilanne voitava ottaa huomioon.”

”Tet-paikan järjestäminen yrityksiin on kova homma.”

”Ope-tet on hyvä. Se avaa ovia ja näkökulmia, avartaa omaa näkemystä maailmasta ylipäätään.”

”Mielenkiinnon mukaan tulisi saada valita, vieraileeko oppilaitoksessa vai yrityksessä.”

”Ope-tet oli yllättävän väsyttävää, kun rutiini puuttui.”

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kehittämishankkeeni, Puustellin koulun opettajien työelämään tutustuminen oli suuri menestys. Tällaiseen yksiselitteiseen johtopäätökseen tulee syksyllä 2006 osallistuneiden opettajien haastatteluista ja rehtorimme kanssa käydyistä keskusteluista. Vaikka ope-tetiin osallistujien mukaan saamisessa olikin oma työnsä, sen korvasi reilusti myönteinen palaute, jonka tetistä palanneet opettajat antoivat. Kukaan ei tullut pettyneenä tai kyseenalaistanut ope-tetin jatkon mielekkyyttä, vaan jokainen toi esiin sekä suullisessa että kirjallisessa raportissaan, kuinka tyytyväisiä olivat vierailuihinsa.

Ope-tetin käytännön järjestelyt ja reunaehdot on sovittu sekä koulumme rehtorin että kunnan koulutuslautakunnan kanssa. Niissä määriteltiin ope-tetin ajakohdaksi vuosittain syyskuu ja toukokuu, jolloin koulumme oppilaatkin ovat omassa tetissään. Näin tetissä olevan opettajan tunnit hoituvat oppilaiden tetin takia vapaana olevilla opettajilla. Ope-tetin kohteina ovat käytännön työelämä jossakin yrityksessä sekä siihen liittyvä toisen asteen tai korkea-asteen koulutus. Ope-tetin kesto on kahdesta neljään päivää osallistujaa kohden. Vierailuista aiheutuvat matka- ja muut mahdolliset kulut korvataan opettajille virkaehtosopimuksen mukaisesti, kauemmas suuntautuneissa matkoissa sovitellen. Nämä pelisäännöt osoittautuivat käytännössäkin ihan toimiviksi.

Kokemukset ope-tetistä olivat osallistuneilla opettajilla selkeän positiiviset. Tetipaikan löytäminen ei ollut tuottanut kenellekään ongelmia, kuten ei myöskään tetissä olo. Tähän hyvään tulokseen nyt ja jatkossa päästään sillä, että opettajat saavat itse valita paikat ja myös tetin keston. Kaksi tettiäistä olikin kaksi päivää ja toiset kaksi olivat kolme päivää tetissä. Yöpymisiä kodin ulkopuolella tuli vain kahdelle. Yksi opettaja yhdisti tetiin vierailun vanhempiensa luona ja toinen oli yötä tyttärensä opiskelija-asunnossa. Haastatteluissa opettajat toivat yksimielisesti esiin sen, että on hyvä, kun paikan saa valita itse. He toivoivat myös mahdollisuutta joustaa jatkossakin peruslähtökohdasta, että tetissä tutustutaan sekä yritykseen että johonkin oppilaitokseen. Tällaista joustoa oli nyt ensimmäisellä kerralla. Palaveriessamme rehtorin kanssa sovimme, ettei se jatkossakaan nouse kynnyskysymykseksi, vaikka edelleen lähtökohtana on, että opettajat vierailevat sekä yrityksessä että koulussa.

Myöskään muista käytännön järjestelyistä ei ollut juuri huomauttamista. Tetin takia pitämättä jääneet oppitunnit hoituivat niillä opettajilla, jotka olivat vapaana samaan aikaan tetissä olleiden oppilaiden johdosta. Tämä ratkaisu onkin ehdoton ope-tetin käytännön sujumisen kannalta. Samalla se vähentää tuntuvasti myös hankkeesta syntyviä kustannuksia, kun sijaisille ei tarvitse maksaa. Tällä kertaa mukana ollut teknisen työn opettaja on poikkeus, hänellä täytyy aina olla tietty koulun ulkopuolinen ja sitä kautta maksullinen sijainen.

Ope-tetin kokemukset olivat siis kaikkien osallistujien kohdalla myönteiset. Opettet koettiin myös hyödyllisenä. Tätä mieltä olivat sekä osallistuneet opettajat, koulun rehtori että minä kehittämishankkeen koordinaattorina. Jokainen opettaja piti tetiä mielenkiintoisena ja hyödyllisenä. Sen avulla he näkivät muita, erilaisia työpaikkoja ja erilaisia työyhteisöjä. He pääsivät näkemään, millaista oman aineen opetus on seuraavilla kouluasteilla; niin lukiassa, ammattikorkeakoulussa kuin yliopistossa. Vain ammatillinen koulutus jäi tällä kerralla väliin. He näkivät myös, mitä opiskelijoille opetetaan ja mitä heiltä vaaditaan ylemmillä tasoilla ja myös millaisia vanhemmat opiskelijat ovat. Vierailuilla saattoi saada myös vinkkejä omaankin työhön yläasteelle, tietoja erilaisista opetusmenetelmistä ja tekniikoista. Toisaalta omaa työtään osasi arvostaa tetin jälkeen enemmän, sen vaativuutta ja merkitystä. Oman työn hyvät ja

huonot puolet oli helpompi havaita, kun oli toisella työpaikalla ja pystyi tekemään vertailuja. Tetissä näki, mitä työnteko on myös yksityisellä sektorilla, niin työntekijän kuin yrittäjänkin näkökulmasta. Työtahti voi olla hyvinkin erilainen eri paikassa ja eri työtehtävissä. Eli ajantasaista työelämätietoutta ja tietoa jatkokoulutuksesta tuli osallistujille. Samalla tet auttoi myös omassa työssä jaksamisessa, kun huomasi, ettei kaikki omassa työssä olekaan niin huonosti ja että muissa töissä on omat puolensa.

Myös oppilaat tulevat hyötymään opettajiensa tetistä. Aineenopettaja uskaltaa ja osaa tiedostamattaankin ohjata ja kertoa oppilailleen enemmän alastaan. Ammatinvalinnassa tällaiset epämuodolliset keskustelut voivat olla hyvinkin merkittäviä kiinnostuksen herättäjiä tai mielipiteen muokkaajia. Myös tietoa alaan liittyvistä työtehtävistä suoraan työpaikoilta on hyvä kuulla. Oppilaille syntyy näin parempi käsitys tämän päivän työelämästä ja sen vaatimuksista. Näin he osaavat ehkä paremmin valita tulevaa koulutus- ja ammattiuraa. Ainakin osa ope-tetissä olleista opettajista on kertonut tunneillaan vierailustaan oppilailleen. Oppilaat hyötyvät myös siten, että tunneilla tullaan käyttämään uusia, vaihtelevia työtapoja ja menetelmiä, joita heidän opettajansa oppivat tetissä.

Yksi tetin päätavoite oli koulun ja opettajien yhteistyön kehittäminen toisten koulujen ja yritysten kanssa. Konkreettisia yhteistyösunnitelmia syntyi tälläkin kerralla, esimerkiksi kunnan kirjaston ja äidinkielen opettajan välillä. Myös teknisen työn opettajalla on yhteistyökuvio kehittymässä paikallisen yrityksen kanssa. Verkostojen rakentuminen vie aikaa, eikä ole koskaan valmista. Vaikka tällä kerralla ei olisi sopinutkaan mistään konkreettisesta, uusia yhteyksiä ja tuttavuuksia muodostui, ja niitä tietoja, verkostoja, voi tarvita milloin tahansa myöhemminkin. Tässäkin suhteessa ope-tet on hyödyllinen paitsi yksittäiselle opettajalle, myös koko koululle.

Kehittämishankkeelle asetetut tavoitteet toteutuivat nyt tetissä olleiden opettajien osalta varsin mukavasti. Osa opettajista suorastaan innostui asiasta ja odottaa jo malttamattomasti seuraavaa kertaa. En ole enää yksin tämän asian edustajana ja puolesta puhujana koulussamme. Tästä on hyvä jatkaa seuraavaan tet-rupeamaan toukokuussa uusien opettajien kanssa.

LÄHTEET

- Aittola, T. 1998. Aikuisten oppiminen arkielämän ympäristöissä. Teoksessa P. Sallila ja T. Vaherva (toim.) Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. 59-86.
- Alanen, A. 1987. Johdatus aikuiskasvatukseen. Helsinki: Yleisradio.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kontio, K. 1998. Näytöillä ammattitutkintoon. Teoksessa P. Sallila ja T. Vaherva (toim.) Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. 200-217
- Laine, K. 2000. Koulukuvia. Koulu nuorten kokemistilana. Jyväskylä, Jyväskylän yliopistopaino.
- Lehtinen, E. & Palonen, T. 1998. Asiantuntijatiedon formaali ja informaali perusta. Teoksessa P. Sallila ja T. Vaherva (toim.) Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. 90-105.
- Niemelä, S. 1998. Elinikäinen oppiminen ja osaamisyhteiskunnan haasteet. Teoksessa P. Sallila ja T. Vaherva (toim.) Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. 15-28.
- Nuorten lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2003. [viitattu 23.2.2007]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/lops_uusi.pdf>
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2004. [viitattu 23.2.2007]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.oph.fi/info/ops/pops_web.pdf>
- Pöytäkirja 2004. Pielaveden kunta. Koulutuslautakunnan pöytäkirja 9.3.2004, §22.
- Rauste-von Wright, M. 1998. Opettaja tienhaarassa. Konstruktivismia käytännössä. Juva: WSOY.
- Rauste-von Wright, M., von Wright, J. & Soini, T. 2003. Oppiminen ja koulutus. (9., uudistettu painos) Juva: WSOY.
- Siltala, J. 2004. Työelämän huonontumisen lyhyt historia. (Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun. Keuruu: Otava.
- Tuomisto, J. 1998. Arkipäiväoppiminen aikuiskasvatuksen ja elinikäisen oppimisen kontekstissa. Teoksessa P. Sallila ja T. Vaherva (toim.) Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. 30-55.
- Vaherva, T. 1998. Informaali ja satunnainen oppiminen työpaikalla. Teoksessa P. Sallila ja T. Vaherva (toim.) Arkipäivän oppiminen. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. 156-175.
- Valtioneuvoston selonteko 2001. Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko eduskunnalle ”Tasapainoisen kehityksen Suomi 2015” 8.11.2001. [viitattu 12.3.2007]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.valtioneuvosto.fi/tiedostot/julkinen/vn/selonteot-mietinnot/Tulevaisuusselonteko/131907.pdf>>.
- Valtioneuvoston selonteko 2006. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko eduskunnalle. Opetusministeriön julkaisuja 2006:24. Yliopistopaino 2006. [viitattu 8.12.2006]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.minedu.fi/julkaisut>>.

Liite 1. Teemahaastattelun teemat.

1. Käytännön järjestelyt
2. Tet-paikka ja –ympäristö
3. Ohjaus työpaikalla
4. Oma oppiminen
5. Mitä hyötyä omalle työlle
6. Jatkokehittely